

לקחה משוב

יצא לאור ע"י רשת מוסדות 'שוב' בראשות הרב יוסף יגן שליט"א בעריכת הרב מנשה צדקה שליט"א

פרשת מקץ התשס"ז

4:13	הדלקת נרות שבת ניו יורק
5:44	מראצי שבת
9:01	סוק"ש מג"א
9:37	סוק"ש גר"א
11:25	חצות

י"לכו אל יוסף אשר יאמר לכם תעשו"

(מא, נה)

וכתב רש"י: "לפי שהיה יוסף אומר להם שימולו". ויש להבין טעם כוונת יוסף שצוה את המצרים למול את עצמם. והנה איתא בחז"ל שרעב בא לעולם בעוון ביטול מעשר. עוד איתא במדרש "וברך פרי בטנך ופרי אדמתך – מקיש פרי בטנך לפרי אדמתך, מה פרי אדמתך צריכה עישור אף פרי בטנך צריכה עשור ואיזהו זה מצות מילה". ולכן, מפני שגבר הרעב במצרים, רצה יוסף לתקן ענין המעשר שבעטיו בא הרעב ולכן גזר עליהם למול את עצמם שאף זה נחשב כמעשר. (מהר"י אסאד)

י"ויקרא יוסף את שם הבכור מנשה כי נשני אלקים את כל עמלי ואת כל בית אבי, ואת שם השני קרא אפרים כי הפרני אלקים בארץ עניי"

(מא, נא, נב)

מספר צדקת יוסף, שמן קריאת שמות בניו מבואר, שעשה סימנים לעצמו, שלא ישכח ימי עינו בעת הטובה, וזה דרך השלמים. שמתעם זה נצטוונו לאכול מצות ומרורים בליל שימורים, לזכר הגלות בעת החירות, כי הגלות סיבת החירות, והרעה תביא את הטובה, וכמ"ש (קהלת ז' יד) "ביום טובה היה בטוב וביום רעה ראה". ע"כ קרא "שם הבכור מנשה", כדואג על שנשה את עמלו ובית אביו ומצטער ע"ז. ו"שם השני קרא אפרים", להורות כי הפרהו ה' רק בארץ עניו, שהעוני גרם את גדולתו. (מלבי"ם)

י"ויהי רעב בכל הארצות"

(מא, נד)

אמר בן חפני ז"ל, כי מה שאמר, בכל הארצות, אין טעמו אלא הארצות השכנות לאלקים מצרים, כארץ ישראל וכיוצא בה. והביא ראייה ממה שאמר אח"כ "וכל הארץ באו מצרימה", ומן הנמנע הוא, שאנשי הודו ושכנותיה ופרס, באו למצרים לקנות אוכל משם. (רבינו אברהם בן הרמב"ם)

י"וירא יעקב כי יש שבר במצרים ויאמר יעקב לבניו למה תתראו"

(מב, א)

פירש"י – למה תראו עצמכם בפני בני ישמעאל ובני עשו כאילו אתם שבעים, כי באותה שעה עדיין היה להם תבואה – תענית י':
ומוסר השכל לנו, שאין לאדם להתרברב במה שיש לו, גם אם אין בידו אלא מעט, שעינם של הבריות צרה בו, ומתפשטת קנאה שואה ותחרות בעם ישראל. והוא הדבר כלפי אה"ע שנעשים שונאים לישראל כשרואים אותם מתרברבים בעשרם.

עפ"י הגמ' במסכת ברכות דאיתא שם הרואה קנה בחלום יצפה לחכמה שנאמר קנה חכמה" ועל כן אמר יוסף שענין הקנה הוא לחפש אחר איש חכם ונבון. (אלשיך)

י"ויאמר פרעה אל עבדיו הנמצא כזה איש אשר רוח אלקים בו"

(מא, לה)

פירש"י, "הנמצא כזה" – הנשכח כדו, אם נלך ונבקשו הנמצא כמוהו – ב"ר צ' א'. והקשה מרן אדמו"ר מסטמאר זיע"א: אם כי האמת שיוסף בקדושת חכמתו, היה יחיד בדורו, אבל מאין ידע זאת פרעה, מדוע הוא התעצל מלחפש בכל העולם איש חכם כיוסף. ה"אור החיים" הקדוש הקשה, שהיה לו לומר, הנמצא איש אשר וגו' כזה.

ותירץ רבינו, דיוסף היה יודע שבעים לשון, שבא גבריאלי ולמדו, (כמבואר בחז"ל סוטה לו: דבאופן אחר, לא היה מציאות שיתעלה למשרתו הרמה במצרים, אבל פרעה לא ידע שגבריאלי למדו, וחשב שיוסף למד הע' לשון ע"י לימודיו בספרי חול המלאים דרכי ע"ז ושאר מדות רעות. ולכן אמר פרעה "הנמצא כזה", פי איש כזה היודע ע' לשון, ועאפ"כ יהיה "רוח אלקים בו", זהו דבר שא"א להיות באיש אחד, ואין לך בו אלא חידושו. ובוה יומתק מאד דברי רש"י, שאפילו נלך ונחפשנו, לא נמצא כמוהו, דפח"ח. (תהלה לדוד)

י"ויאמר פרעה אל יוסף אחרי הודיע אלוקים אותך את כל זאת אין נבון וחכם כמוך אתה תחיה על ביתי ועל פיך ישק כל עמי"

(מא, לט-מ)

והדברים תמוהים, פרעה מלך מצרים, מגדולי המלכים, יחד עם שריו ועבדיו, מוסרים לאיש זר, "נערי", "עבריי", "עבד", את שרביט השלטון על כל הארץ, וזאת אך ורק בגלל כושרו לפתור חלום: האם זוהי אמת המידה הנכונה לתפוס את שבת המלוכה על ארץ מצרים? אלא, כשאמר פרעה ליוסף "ואני שמעתי עליך וכו' תשמע חלום לפתור אותו" וע"ז ענה יוסף "בלעדי אלוקים יענה את שלום פרעה" ופרש"י: בלעדי – אין החכמה משלי אלא האלוקים יענה יתן ענייה בפי לשלום פרעה! בה בשעה שהכל משתוממים לרוב חכמתו העצומה וראייתו באספקלריה המאירה כל העתיד לבוא עליהם, והרי הוא משיל מעצמו כל מעלה – "בלעדי", וכשעמד פרעה על נקודה זו שאין יוסף נוטל לעצמו כלום אז החליט שאיש כזה בר סמכא הוא למסור לידיו את רסן השלטון.

(הגרי"ח שמואלביץ, יום הזכרון ג' טבת)

פנינים לפרשה

(מא, א)

בשנתיים אלו נענש יוסף להשאר בבית הסוהר בשביל שתלה במי שאינו ראוי, פעמיים הוא מבקש לזכרו "כי אם זכרתי אתך והזכרתי אל פרעה", כנגד אותם שתי פעמים שמי שאינו ראוי לזכרו כנגדם נענש שבשני ימי זכרון הוא נשכח שהרי ראש השנה הוא יום זכרון ורק בראש השנה השלישי הוא התייצב לפני פרעה. (אור החיים)

י"ויגלח ויחלף שמלותיו ויבא אל פרעה"

(מא, יז)

וכתב רש"י: "מפני כבוד המלכות". ויש לעיין מה בא רש"י ללמדנו? אלא, דאיתא בגמ' מסכת ראש השנה ד"א שבראש השנה יצא יוסף מבית האסורים. ולכאורה הרי האבות והשבטים קיימו את התורה עד שלא ניתנה וא"כ קשה איך נתן יוסף לגלחו ביו"ט, לכן פירש רש"י שעשה כן "מפני כבוד המלכות" וכדעת הש"ך יו"ד קצ"ח בנקודות הכסף שלצורך מצוה מותר ע"י עכו"ם. (חתם סופר)

י"את אשר האלקים עשה הגיד לפרעה"

(מא, כה)

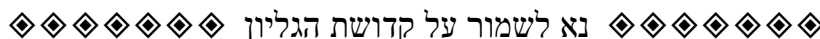
י"את אשר האלקים עשה הראה את פרעה" (שם, כח)

הנה בחלום הפרות הטובות (פסוק כה) כתוב לשון "הגיד" ובחלום הפרות הרעות (פסוק כח) כתוב לשון "הראה" וטעמא בעי. והנה בשו"ע (יו"ד של"ט) נאמר "מנהג ישראל לשפוך את כל המים השאובים שבשכונת המת" וביאר הש"ך טעם המנהג: "והטעם שידעו הכל שיש בו מקרה מות ולא יצטרכו להודיע בפה ויהא מוציא דיבה הוא כסיל". ולפי זה מובן היטב דבעת שנרמו לפרעה על שבע שנות השובע כתוב "הגיד" – בפה, בפירוש. ואילו כאשר רמו לפרעה על שבע שנות הרעב נאמר רק "הראה" – הראה בסימנים ולא הגיד בפה בפירוש. (כרם הצבי)

י"ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם"

(מא, לג)

כבר עמדו מפרשי התורה וכי פרעה מינה את יוסף ליועץ, והרי קראו רק לפתור לו את החלום ותו לא מידי? ואפשר לומר שפסוק זה הוא חלק מפתרון החלום. כי יוסף רצה לפתור מה שראה "עולות בקנה אחד" שאת החלק הזה עדיין לא פתר לו. ועל זה אמר שענין הקנה מורה על ש"ירא פרעה איש נבון וחכם" והוא

ושמעתי מפי גדול אחד זצ"ל (א"ה) – בספר "אמירה יפה" ערך עניות, מביא הסבר זה בשם נפש יהונתן) דבר נאה על דברי הג"מ בחגיגה ט'. "יאה עניותא ליהודאי, כי ברזא סומקא לטוסיא חירא" – היינו שסוס לבוש ברזא דוקא בחוץ, אבל כשנכנס לאורוה מסירים ממנו. וכן עניות נאה לישראל בחוץ דוקא, שלא יתראו בעיני אחרים כעשירים להתרברב ברכושם ולנהוג כעשירים מופלגים, שבזה נאה עניותא לישראל. אבל בהצנע, נאה ויאה שיהיו עשירים, שאז משתמשים בעשרם, להרבות בצדקה ובמעשים טובים. (טעם ודעה)

ספספ

כבר כתבתי, כי יש "שבר" לטובה, גימ' ברוך מרדכיי" (502) והוא מספר שנותיהם של "אברהם יצחק ויעקב", וזה "כי יש שבר במצרים", כי שם השלים מספר שנותיו. ואם יש "שבר" לרעה להשונאים גימ' "ארור המן", והוא כמספר "אדום וישמעאל", דוק ותשכח. וזהו "למה תתראו" – לפני אדום וישמעאל, וק"ל. (חכם סופר)

"וירדו אחי יוסף עשרה לשבור בר מצרים"

אפשר לרמוז במ"ש רבינו האר"י ז"ל, דעשרה הרוגי מלכות הם נשמות עשרה שבטים שמכרו את יוסף. וכתב, שמיתת עשרה הרוגי מלכות, עשתה פעולה גדולה בעולם העליון, "אשר כמוהו לא נהייתה וכמוהו לא תוסיף", שע"י מיתתם, העלו ניצוצות הקדושה מתוך הקליפות מעולם העשיה.

והכל רמוז בתורתנו הקדושה, דהנה המקרא הזה, תיבת "עשרה" יתירה, ועוד תיבת "ממצרים" יתירה, אלא לרמוז בא, ד"מצרימה" גימ' עשיה. וזהו הכונה, "וירדו אחי יוסף" הם נשמות השבטים, ירדו ב"עשרה" הם עשרה הרוגי מלכות, דהיינו, נשמותיהם ירדו בעשרה הרוגי מלכות, כדי "לשבור בר מצרים" דהיינו, להעלות בירורי וניצוצי הקדושה ממצרים, היא עולם העשיה כאמור. (פיתוחי חותם)

"ויאסוף אותם אל משמר שלשת ימים"

פירש הרב "אדרת אליהו" נר"ו, עפ"י מה שכתבו המפרשים, כי גלות יון היה בעון מכירת יוסף, וידוע שהיונים גזרו על ישראל שלש גזירות, שלא ישמרו שבת, ולא ראש חודש, ולא מילה. ולזה רמז להם במה שאסף אותם אל משמר שלשה ימים, כנגד ג' גזירות הנזכרות, עכ"ד, עי"ש. ולי נראה, דזה רמוז במלת "משמר", שהוא ר"ת, מצות שבת, מילה, ראש חודש, שבשביל אלו השלשה, אסף אותם "אל משמר שלשת ימים". (ברוך אברהם)

"ויאמרו איש אל אחיו אבל אשמים אנחנו אשר ראינו צרת נפש בהתחננו אלינו ולא שמענו על כן באה אלינו הצרה הזאת"

חשבו להם האכזריות לעונש גדול יותר מן המכירה, כי היה אחיהם בשרם מתחנן ומתנפל לפניהם ולא ירחמו. והכתוב לא סיפר זה שם, או מפני שהדבר ידוע בטבע, כי יתחנן אדם לאחיו בבואו לידם להרע לו, וישביעם בחיי אביהם, ויעשה כל

אשר יוכל להציל נפשו ממות. או שירצה הכתוב לקצר בסורחנם. או מדרך הכתובים שמקצרים במקום אחד, ומאירים בו במקום אחר. (רמב"ן)

"וירדו אחי יוסף עשרה לשבור בר מצרים"

פירש רבי יצחק-מאיר מגור: "לשבור בר" – לשבור את תאוה האכילה. שאין רבותא לא להיות להוט אחרי האכילה במקום שאין מה לאכול, אלא דוקא במצרים, במקום שהמזון מצוי בשפע....

"ויעשו כן"

סח רבי שלום מבלו: כך דרכם של צדיקים עובדי ה'. בראותם או בשמעם איזו מדה טובה, או הנהגה משובחת של זולתם, הריהם מתעוררים לאחוז גם הם בדבר טוב זה.

כיון ששמעו השבטים את יוסף – שחשבוהו למצרי – אומר "את האלקים אני ירא", מיד עשו גם הם כמותו והתגברו ביראת ה', פשטשו במעשיהם והתודו, "אבל אשמים אנחנו...."

ספספ

ומדרשו: "ואל שדי" – מי שאמר לעולמו די יאמר לצרותי די. (רש"י)

אמר רבי אברהם הראשון מסלוני: אם כי אפילו צרות יסורים שבאין עלינו, חסד ה' גנוז ומסתתר בהם, בכל זאת ראוי לך רבש"ע שתאמר להם די. הלא גם כשבראת עולמך היתה התפשטות החסד, "עולם חסד יבנה", הרקיעים נפרשו ונמתחו בלי גבול, עד שאמרת להם די.

אמור, איפוא, די גם לחסדים הנסתרים ששפטו כעת אלינו....

"אלהיכם ואלהי אביכם נתן לכם מטמון באמתחותיכם כספכם בא אלי" (מג, כג)

סח רבי מאיר-לייבוש מלבי"ם: רמז יוסף לאחיו מבלי שהבינו: הלא כל תכלית השובע שהיה במצרים והרעב שבא אחיו בכל הארצות, לא היתה אלא בכדי שיביאו הנה האנשים את כל כספם וזהבם בלחם, והארץ העניה תתעשר, כי אז יכולה שתתקיים הבטחת הקב"ה לאותו זקן "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול"; ומכיון שכל הכספים הזורמים אלו עתה מאפסי-ארץ הוא "כספכם", המיועד בשבילכם, ואין זה אלא "מטמון" שצוברים כעת בגנזי פרעה ועתיד כולו להשתלשל לאמתחותיכם – לשם מה, איפוא, אתם משלמים עבור התבואה, בין כה וכה עתיד הכסף לחזור אליכם....

"כי לא יוכלון המצרים לאכול את העברים לחם, כי תועבה היא למצרים"

כשביקר הבעש"ט באיסטמבול, חלף יום אחד ברחוב על פני חבורת ערלים ואמר לבן לווייתו רבי צבי סופר: "הבה ונסטה הצידה, שלא יגעו בנו הערלים ויטמאו אותנו". ברגע זה סרו הגויים וסטו לשיפולי הרחוב, לקול ראש הכנופיה, שהזהיר: "נסור מפה, פן יגעו בנו היהודים המצורעים והמסואבים הללו...."

בת צחוק קלילה ריחפה על שפתותיו של הבעש"ט. משמים פינו לכבודו את הרחוב מן הערלים בדרך מופלאה כזאת, נזכר ביוסף ואחיו, השבטים, שלא אבו להתגאל בפת עכו"ם ולאכול בצוותא עם המצרים, והנה

נתגלה לפתע שדוקא המצרים, הם המתעבים לאכול את העבריים....

"וישתו וישכרו עמו"

איזה צורך היה ליוסף לשכרם עמו? מבאר מהר"ל דיסקין כי הוא חיפש הזדמנות שהם לא שולטים בעצמם, כדי שיוכל לטעון שבאותו זמן הם החביאו את הגביע בשקיהם. ובזה יוכל לסתור את הקל וחומר שלהם, שטענו, הן כסף.. השיבנו ואיך נגנוב, ועל זה יכול להשיבם שאין הכי נמי הם לא עשו זאת מתוך מחשבה ודעת אלא בשכרותם הם הכניסו את הגביע לשקם.

(מהר"ל סידקין)

"הבוקר אור והאנשים שולחו המה וחמוריהם"

מפני מה מספרת התורה על שליחת החמורים?

אלא מצינו במסכת תענית (כד, א) בחמורו של יוסי דמן יוקרת, שכל יום שהיה מושכר לאחרים היו משיבים עמו לערב את דמי השכירות והיה מגיע לביתו. אמנם אם היו דמי השכירות נמוכים או גבוהים מן הסכום המדויק לא היה הולך. פעם שלחו עמו זוג נעליים ולא זו ממקומו, עד שהסירו מעליו. כמו כן ידע יוסף בחמוריהם של שבטי קה, שאם לא היה ראוי להם צער זה שהוא עושה להם תנה לא היה חמורו של בנימין אשר עליו הגביע הולך. וכיון ששמע שהלכו "המה וחמוריהם" הוכיח לעצמו כי מן השמים מסכימים על ידו. לפיכך מיד "הם יצאו את העיר לא הרחיקו, ויוסף אמר לאשר על ביתו קום רדוף אחר האנשים".

(בשם רבי אליעזר יצחק פריד מוולוז'ין)

פנינים לחנוכה

מה היה החידוש של נר חנוכה

הלא מצאנו שגם ר' חנינא בן דוסא אמר: מי שאמר לשמן וידלק, יאמר לחומץ וידלק (תענית כ"ה) וכך היה. וגם אצל ר' פנחס בן יאיר (חולין ז') שהנהר גיטאי נשמע לו לחלק את מימיו, אכן מסתבר שצדיק אשר כל התנהגותו ומעשיו הם מחוץ לדרך הטבע, מתנהגים עמו בשמים בנסים, שלא כדרך הטבע. אבל בקריעת ים סוף, שצריך היה להעביר את כל ישראל ואפילו הפחות שבפחותים, וכן בחנוכה שאם לא היו כל ישראל ראויים לנס, לא היתה המנורה דולקת, ולהעלות את כל ישראל למדרגה זו – זה נס גדול. (הר"ם)

ספספ

אפילו עני המחזר על הפתחים ומתפרנס מן הצדקה, חייב בנר חנוכה (או"ח סימן תרע"א). בכל המצוות אנחנו אומרים, אנוס רחמנא פטריה. ולמה מחמירים כאן במצוה זו, שגם המחזר על הפתחים חייב בהם ולא די במחשבה טובה, טעם הדבר הוא ע"פ חז"ל, (ברכות ו') חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשה, מעלה עליו הכתוב כאילו עשה. ברם זה יתכן במצוות שבין אדם למקום, אבל מצות נר חנוכה, שהיא משום פירסומי ניסא – צריך לקיימה במופעל משום שהרי אי אפשר לפרסם את הנס במחשבה.

(ר"א מסוכצוים)

הנרות הללו קודש הם

"הנרות הללו קודש הם" – רמז לבניו של אדם. האדם צריך לדעת כי בניו ובנותיו הם נרות קודש.

"ואין לנו רשות להשתמש בהם" – אסור לנו להשתמש בהם ולשלוח אותם לעבודה בגיל מוקדם ולהינות מהם, "אלא לראותם בלבד", לראותם עוסקים בתורה ה' בעולם הזה ובעולם הבא, ולשמוח מהם, כמו שאמר הכתוב (משלי טו, כז) "בן חכם ישמח אביו". ולגלות את הניצוץ הקדוש הטמון בהם.

(קול יהודה)

ומותר קנקנים נעשה נס לשובנים

ה"טורי זהב" מסביר שמוכרח להיות שבליה הראשון לאחר שדלקו הנרות נשאר מעט שמן בפך כדי שיהיה לברכה על מה לחול ויתרחש הנס, כי אין הנס יכול לחול על דבר ריק. לפי זה מדויקים היטב דברי הפייטן – "ומותר קנקנים" – מזה שנשאר שמן בקנקן ביום ראשון, - "נעשה נס לשובנים" - נעשה הנס ונתרבה השמן לשבעה ימים. כי אלמלא זה לא היה מקום לברכה לחול, ולפיכך "בני בינה ימי שמונה קבעו שיר ורננים" – קבעו את חנוכה למשך שמונה ימים, מאחר שהנס היה גם בליה הראשון שנשאר מעט שמן.

(דברי יצחק, מובא בטעמי המנהגים)

הכרת הטוב

מאמר מר' חיים שמואלביץ לקראת יום הזכרון ג' טבת

כתב רש"י ריש פ' בהעלותך, "למה נסמכה פרשת המנוחה לפרשת הנשיאים, לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה אז דעתו שלא היה עמהם בחנוכה לא הוא ולא שבטו, א"ל הקב"ה, חייך, שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומיטיב את הנרות". ותמה על כך הרמב"ם בפירושו שם, וכי למה ניחמו בהדלקת הנרות, ולא נחמו בקטורת בקר וערב ששיבחו הכתוב "ישימו קטורה באפך" ובכל הקרבנות ובמנחת חביתין, ובעבודת יוה"כ"פ שאינה כשרה אלא בו, וכנס לפני ולפנים, ושהוא קדוש ד' עומד בהיכלו לשרתו ולברך בשמו.

ונראה מדברי רש"י אלו שיש בהדלקת המנוחה ענין מיוחד שאין בהקטרת הקטרת ובכל עבודות הקדש שבמקדש, ונבארנו בס"ד.

אמר חז"ל (במדבר רבה פט"ו – ה') "אמר ישראל לפני הקב"ה רבש"ע אתה אומר שנאיר לפניך, אתה הוא אורו של עולם וכו'. אמר להם הקב"ה, לא שאני צריך לכם, אלא שתאירו לי כדרך שהארתי לכם, למה? לעלות אתכם בני האומות, שיהיו אומרים, ראו איך ישראל מאירים למי שהוא מאיר לכל העולם, משל למה"ד, לפיכך וסומא שהיו מהלכים בדרך, אמר לו פיקח לסומא, כשנכנס לתוך הבית צא והדליק את הנר הזה והאיר לי.

א"ל הסומא, בטובתך, כשהייתי בדרך אתה היית מסמכני, עד שנכנסו לתוך הבית אתה היית מלוח אותי, ועכשיו אתה אומר הדליק לי את הנר הזה והאיר לי? א"ל הפיקח, שלא תהא מחזיק לי טובה שהייתי מלוח בדרך, לכך אמרתי האיר לי, כך הפיקח זה הקב"ה, וכו' והסומא אלו ישראל וכו' ה"ה הקב"ה

מנהיג ומאיר להם שגא' "וד' הולך לפניו יום ויום" כיון שעמד המשכן קרא הקב"ה למשה ואמר לו תאירו לי שנאמר "בהעלותך את הנרות" בשביל לעלות לכם" ע"כ.

כאן האירו והסבירו לנו חז"ל את גודל ענין הדלקת המנוחה שישראל מתעלים על ידה, וכאילו משלמים בכך את חיובם עבור מה שהאיר להם הקב"ה את דרכם במדבר.

וזה שאמר הקב"ה לאהרן "חייך, שלך גדולה משלהם שאתה מדליק ומיטיב את הנרות" כי עבודה זו היא הכרת הטוב שמכירין ישראל בטובתו של הקב"ה ומשלמים לו כביכול מעין הטובה, וזה לא מצינו בעבודה אחרת בבית המקדש זולת הדלקת המנוחה. ונתבונן נא בכמה מקומות בתורה ונראה את גודל ההתעלות שע"י תשלום הכרת הטוב, כתי' "וישמע ראובן ויצילהו מידם" ואח"כ (ב"ר פ' פד-טו) "והיכן ה'י? רבנן אמרי, אמר ראובן, הוא מונה אותי עם אחי, ואיני מצילו? אני הייתי סבור שנחתני מכח אותו מעשה (מעשה בלהה) והוא מונה אותי עם אחי, שנא' ואחד עשר כוכבים משתחיים לי, ואיני מצילו?".

כלומר פירשו חז"ל "וישמע ראובן" מלשון ההתבוננות ובינת הלב, כי כשדנו השבטים את יוסף בחיוב מיתה, ה"י משפטם עפ"י דין, ואף ראובן ה"י עמהם בגמר דין, ולא חזר בו ראובן מעצם גמר הדין, אלא שהתבונן ראובן בדבר, וראה כי חייב הוא להצילו מצד הכרת הטוב על אף פסק הדין, (אמנם לאחיו לא אמר כן אלא אמר להם שאין הדין אמת כדי שישמעו לקולו, וכמו שכתוב שאמר להם ראובן "הלא אמרתי אליכם לאמור אל תחטאו בילד").

ויש להתבונן בעצם חיוב של ראובן להכרת טובה ליוסף, וכי מה עשה לו יוסף, והרי לא ה"י כאן אלא חלום, ועיקר החלום אף הוא לא ה"י אלא לטובת יוסף, אלא שבדרך אגב נודע לראובן ע"י אותו חלום שלא נדחה מכח אותו מעשה והרי הוא נמנה בשווה עם אחיו. וטובה זו מחייבת הכרת הטוב, ואעפ"י שלא השקיע המיטיב כל עמל בטובה, מ"מ כיון שקיבל טובה הימנו, חייב בהכרת הטוב. (וממדנתו של אורח רע לומר כל מה שטרח בעה"ב לא טרח אלא בשבילו) וע"י מדה זו של הכרת הטוב זכה ראובן. והתורה העידה עליו וישמע ראובן ויצלהו מידם.

הליכות והלכות

מקצת דיני חזרת הש"ץ

לאחר תפילת הלחש אומר השליח ציבור חזרת הש"ץ. לפי הפשט מטרות להוציא את מי שלא בקי בתפילה בתנאי שאינו יודע להתפלל לבדו ומבין לשון הקודש ולכן מי שאינו יודע ומבין לשון הקודש יעמוד בזמן החזרה ויקשיב לכל מילה ורק יענה אמן בסיוע כל ברכה וכן יגיד מודים רגיל (לא מודים דרבנן) ובסוף יפסע שלוש פסיעות כרגיל.

כאמור, זו מטרת החזרה לפי הפשט, אולם על פי הסוד מעלתה גבוהה מאוד ולכן יש לכוון להקפיד לשמוע חזרת הש"ץ (בן איש חי). וכן אין לבטלה אלא במקום צורך גדול כגון שאין זמן לחזרה בתפילת מנחה ויכנסו לתוך הלילה אם יעשו אותה, או אם ישנם רק עשרה מתפללים וברור לחזן שלא יקשיבו

לחזרה ולא יענו אמן אז יאמר החזן בקול רם עם הקהל (הם בלחש) שלוש ברכות הראשונות ויגיד קדושה עבור הקהל ויאמר ברכת הקל-הקדוש וימשיכו כולם בלחש את שאר התפילה, ולאחר מכן יגידו קדיש תתקבל.

לפי מנהגי האשכנזים אם לא נותר עדיין זמן לשקיעה עדיף שרק הש"ץ יתחיל שמונה עשרה בקול רם ויענו קדושה ולאחר מכן יתחילו כל הקהל את הלחש (והחזן ימשיך בלחש). וכאמור מנהגי הספרדים תמיד להתחיל יחד עם הש"ץ בתפילה זו, וכן אם יש חשש שלא יהיו תשעה עונים בחזרה אז יתפלל השליח ציבור שלוש ראשונות בקול רם עם הציבור עד הקל-הקדוש עצה זו נתן ה"בן איש חי. המ"ב מוסיף עוד עיצה שאם יש ספק אם יקשיבו לחזרה יתנה הש"ץ לפני החזרה שאם לא יקשיבו תהיה תפילתו נדבה, כשחזור הש"ץ התפילה יהיו הקהל שותקים ומכוונים לברכותיו ואם לא היו תשעה מכוונים קרובות ברכותיו להיות לבטלה (לשון השו"ע) וכל אחד יחשוב שאין עשרה בלעזיו כי אם כל אחד יסמוך על השני לא יקשיב אף אחד!

ולכך אין לדבר בשעת החזרה והמדבר גדול עונו מנשוא וגוערים בו (לשון השו"ע) וכן אין ללמוד דברי תורה או לומר תפילות ותחנונים בזמן החזרה אלא יקשיב לש"ץ. וראוי לעקוב בסידור אחרי החזרה.

ולכן על החזן להגביה קולו בחזרה בכדי שהקהל ישמעו את החזרה ועל החזן להשמיע לקהל את כל החזרה כולל מודים, ואם החזן אומר מודים בלחש מנהג גרוע הוא! (יש להזהר לענות אמן על המחזיר שכינתו לציון לפני עניית מודים).

בזמן החזרה טוב לעמוד משום שומע כעונה, ואם הוא זקר או חולה או חלוש יכול לשת. ולכל השטות אין להסתובב בזמן החזרה שזה לכוי"ע לא טוב ולכן יש שכתבו שאדם שלא יכוון בעמידה עדיף שישב ויקשיב מאשר יסתובב בחזרה.

מנין לגבי חזרה - לכתחילה אין להתחיל חזרה בלי שיהיו תשעה מלבד הש"ץ כמו שנתבאר שצריך שיקשיבו לחזרה; זה דעת מרן שו"ע. ויש שהקלו בפחות מתשעה עונים כגון שאחד לא סיים תפילתו והזמן דחוק לקהל. מ"מ ענין זה נשאר במחלוקת ובוודאי לדעת הספרדים אין להתחיל בלי תשעה עונים.

אם התחילו החזרה עם מנין כמו שצריך ויצאו מקצתם ונשאר לפחות ששה (כולל החזן) יוכל להמשיך את החזרה עד סופה כולל הקדושה אלא שלא יאמרו ברכת הכהנים וכן לא יאמרו שום קדיש לאחר החזרה. אולם לדעת מ"ב יכולים לומר קדיש תתקבל לבד, וכמובן שלא יקראו בתורה!

קבוצת אנשים שהתפללו תפילת לחש כיחידים ולא היה להם מנין ולאחר מכן באו ונוצר מנין לא יאמרו החזרה כיון שלא התפללו במנין. אך יוכלו לומר קדיש רגיל (לא תתקבל) ובשחרית ובערבית "ברכו" (לפי הכרעת ה"בן איש חי מחמת ספק ברכת להקל). וכן אם יש שם אחד שעדיין לא התפלל יוכל להתפלל בקול ויעשו קדושה וימשיך לבד.

אם ישנם ששה שלא התפללו עדיין יכולים לצרף עוד ארבעה אנשים ודינו כדן ציבור ויכולים לומר חזרת הש"ץ וכן הקדישים כולל ברכת הכהנים וקריאת התורה.

Time Out for Values

E-mail info@tovnet.com

FOR THE FURTHERANCE OF JEWISH AWARENESS WORLDWIDE

16 Dolson Rd * Monsey * N.Y. * 10952 * TEL(845)352-7474 * FAX(845)352-7517

MONSEY	QUEENS	BROOKLYN	STATEN ISLAND	MIAMI	ISRAEL	ISRAEL	MEXICO
ישיבה וכולל 11 Calvert Drive משרד ראשי 16 Dolson Road T: 845-352-7474 F: 845-352-7517	בית מדרש וכולל בקר וערב 68-58 147 St. Flushing T: 718-263-6655 F: 718-268-4739	1950 E. 7 St.	בית מדרש וכולל בקר וערב 5 Oakville Street 718-761-9913	שיעורים והרצאות 305-502-3876	בית מדרש וכולל "לקח טוב" רח' שאול המלך 40 סנהדריה 02-586-7469 לאברכים תלמידי הבנים מופלגים ירושלים	בחסות ביהכ"נ "היכל אליהו" 972-3-504-4276	כולל ישיבה ומדרשה לנשים Tecamachalco Mexico City T: 525-55589 8756 F: 525-55589-9101

המעוניינים לזכות ביום לימוד או יותר בכלל וישיבת לקח טוב

הלומדים בעמל וביגיעה ובהתמדה עצומה לרפואה, להצלחה, לפרנסה טובה, ולזרע של קיימא, לזיווג הגון, לחזרה בתשובה, לעילוי נשמה, לא לפנות בהקדם למשרד האגודה עם שמותם ושם אימם. תזכו למצוות. 845.352.7474

מה עשה השמש 'בסך הכל' - הדליק נרות בכוונה גדולה. ממעשה זה צמח לאחר מכן כל גלגל-המצוות הענקי, שהכל יצאו נישכרים ממנו. לבד מעצם ירא-השמים שאפשר לקבל מסיפור כזה, יש כאן כמה וכמה לימודי השכל.

א. הקצב היה סבור שהוא נותן את הכסף לשמש, ולבסוף התברר שהיה זה למען עצמו, כדי שיוכל להשיא את בתו בכבוד.

ב. על ידי המצוה העצומה שקיים השמש בהדלקת הנרות המיוחדת שלו, זכה שנתגלגלה לידו זכות נפלאה של הכנסת-כלה.

ג. הדלקת נרות זו גרמה להדליק נרות של קודש גם בנשמתו של הקצב, שהיה אדם פשוט, והתלהב מאוד מהמצוה.

(עלינו לשבת עמי תנח, תנט)

כל כך גברו נידודיו, עד שהחליט השמש לגשת לרבי יהודה אסאד ולהיוועץ בו. מששמע הגאון את הסיפור, יעץ לשמש להעביר לקצב את המצוה, ולדרוש ממנו זהוב אחד על כל יום. המדובר היה בסכום כסף גדול מאוד, 'אבל - הוסיף רבי יהודה אסאד ואמר - אל תשתמש בכסף זה שיתן לך הקצב. הנח אותו בצד, למשמרת. איזו תמימות

למרות שההוראה הזו היתה קשה מאוד עבור

השמש, שחיבב את מצוות ההדלקה ביותר, ציית לאבי"ד העיר, ועשה כהוראתו. וכך, מדי יום ביומו מגיש הקצב זהוב אחד לשמש בית הכנסת, וניגש להדליק את הנרות.

השמש, מצידו, קיים גם את החלק השני של הוראת רבי יהודה, והניח את הכסף בקופה מסויימת, ולא נגע בו. במשך השנים התקבץ בתקופה זו סכום כסף אדיר.

רק לחשוב באיזו דרגה של יהודים מדובר! מפחיד! איזו תמימות נוגעת ללב! איזו רדיפה אחרי מצוות!

והנה יום אחד הוא פוגש אחד מבני הקהילה את הקצב בבית הכנסת, והוא בוכה בקול גדול. כששאלו מה אירע, סיפר הקצב שאירס את בתו ואין לו כסף לממן את הנדוניה.

משהגיעו הדברים לאוזניו של רבי יהודה אסאד, קרא הגאון לשמש בית הכנסת, ואמר לו כדברים האלה: 'עתה הגיע זמנך להשתמש בכסף ולעשות בו מצוה גדולה. קח את כל הכסף ששילם לך הקצב במשך כל השנים, והנמצא באוצרך, ומסור אותו ל... קצב, כדי שיוכל להשיא את בתו בכבוד.'

מה עשה השמש 'בסך הכל'?

השמש, טהור-הלב, לא אמר מילה, ועשה כמצווה עליו. המדהים ביותר היה שכאשר ספרו את הזהובים שהיו בקופה, מעיד אני עלי שמים וארץ - אמר רבי יהודה אסאד - שהי זהו הסכום המדוייק שהתחייב הקצב לנדונייתה של בתו - בדיוק! לא זהוב אחד יותר, ולא זהוב אחד פחות.

המשך הליכות והלכות

יש שכתבו שמי"ם עדיף לנסות למצוא מנין שלם שלא התפללו בכדי שיהיה תפילה בציבור לכו"ע (שו"ת שלמת חייים).

מעשי חכמים

השמש טהור-הלב, לא אמר מילה, ועשה כמצווה עליו

בתקופתו של הגאון הנודע רבי יהודה אסאד זצ"ל, מגדולי-גדוליה של הונגריה, חי בעיירה שהרדליא יהודי פשוט אחד, שהיה שמש בית הכנסת. כל כך פשוט ותמים היה יהודי זה, עד שמדי יום בהעלותו ובהדליקו את נרות

בית הכנסת, היה לובש את הג'רטל' שלו, אומר 'לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, הריני מוכן ומזומן לקיים מצוות

'כבדו את ה' באורים', ומכוון בהדלקת נרות זו בבית הכנסת לייחד כל הייחודים שהיו בהדלקת הנרות בבית המקדש. והיו הדברים יוצאים מפיו בכוונה יתירה.

כך היה עושה מדי יום ביומו. והציבור, שהיה מאזין לו, יצא מהפעלות למראה גודל-תמימותו וטהרת-ליבו של שמש זה.

פעם הזדמן הקצב של העיירה לבית הכנסת בעת הדלקת הנרות של השמש, והמראה הזה הלהיב גם אותו במאוד-מאוד, עד שהחל לקנא בשמש, ושאל אותו האם הוא מוכן למכור לו את זכות המצוה הגדולה הזו של

הדלקת הנרות, ואף נקב בסכום כסף גדול מאוד שישלשל לידיו באם יהיה מוכן לעשות את העסקה.

השמש, כמובן, סירב בכל תוקף להעביר את המצוה לקצב. אבל זה לא וויתר. מדי יום ביומו נידנד לשמש בית הכנסת, והתחנן לפניו לתת לו את המצוה.

הילולא דצדיקיא

יום שלישי	יום שני	יום ראשון	יום שבת	יום שישי	יום חמישי	יום רביעי
ה שבת	ד שבת	ג שבת	ב שבת זאת הנוכה	א שבת ב' ראש חדש ז הנוכה	ל כסלו ו הנוכה א' ראש חדש	כט כסלו ה הנוכה
רבי יהושע הלוי הורביץ אביו של בעל ההפלאה שקיעה 4:34	רבי חיים שאול דווק הכהן מח"ס איפה שלמה	רבי יחזקאל עורא הלוי מח"ס ערוגות הבישם רבי חיים שמואלביץ ראש ישיבת מור ירושלים	רבי אברהם משה מפשיסחא קרבי צמחה בונים	רבי עמרם אלבאו מח"ס חיי דעמרם רבי יאיר בכרך מח"ס חוות יאיר		רבי ישראל פרידמן האדמו"ר מהוסיאמין שקיעה 4:30

זכות הצדיקים תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

נא לא לעיין בגליון בעת התפילה